

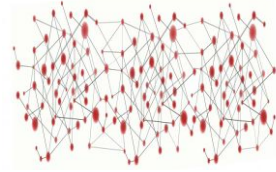
İrem Atasoy
İstanbul Üniversitesi
E-posta: irem.atasoy@istanbul.edu.tr

Diskursanalyse interdisziplinär, Bremen - Berlin

17.08.2014 - 31.08.2014

ISAB-Diskurs
DAAD Summer School – Diskursanalyse interdisziplinär 17.08.-31.08.2014

Bremen Üniversitesi Dilbilim ve Edebiyatbilim Bölümü'nün Alman Dil Enstitüsü (Institut für Deutsche Sprache) ile ortaklaşa yürüttüğü ve Alman Akademik Değişim Servisi (DAAD) tarafından desteklenen “Diskursanalyse interdisziplinär” başlıklı üçüncü Yaz Akademisi 17 ve 31 Ağustos 2014 tarihleri arasında Bremen ve Berlin’de düzenlendi. Akademinin amacı disiplinlerarasılık bağlamında dilbilim, edebiyatbilim ve medya bilimi alanlarında söylem çözümlemesi üzerine çalışmalar yapan farklı kültürlerden lisansüstü öğrencileri bir araya getirerek çalışmalarını tanıtmaya ve benzer alanlarda çalışmalar yapan bilim insanları ile etkileşim olanağı sunmaktır. “Diskursanalyse interdisziplinär” 2012 yazından bu yana her yıl Ağustos ayında dünyanın birçok ülkesinden katılımcıları ağırlamaya devam ediyor.

14 gün süren ve birbiriyle bağlantılı dokuz farklı modülde gerçekleştirilen akademiye bu yıl dokuz ülkeden (Çin, Ermenistan, Gürcistan, Japonya, Nijerya, Polonya, Rusya, Togo ve Türkiye) 14 lisansüstü öğrencisi katıldı. Ağırlıklı olarak söylem ve söylem çözümlemesi konuları üzerinde durulan akademinin ilk modülü söylem kavramı ve söylemin gerçeklik üretimindeki rolüne ayrıldı. Bremen Üniversitesi’nden Prof. Dr. Inko Warnke ve Dr. Andreas Rothenhöfer yönetiminde gerçekleştirilen birinci modülde söylem ve gerçeklik olarak üretilen her türden bilgi arasındaki diyalektik ilişki mercek altına alınarak bu konudaki kuramsal bilgiler üzerinde duruldu.

Bern Üniversitesi’nden Prof. Dr. Martin Reisigl eşliğinde eleştirel söylem çözümlemesinin ele alındığı ikinci modülde bu alanda çalışmalar yapan Siegfried Jäger, Norman Fairclough, Ruth Wodak ve Teun van Dijk’ın çözümleme yöntemleriyle Alman gazetelerinde (*Die Zeit* ve *Die Welt*)

Almanya’da yabancı düşmanlığını konu alan haber metinleri incelendi. Çözümlemeden elde edilen bulgular oturum sonunda katılımcılar tarafından birbirleriyle karşılaştırıldı ve seçilen haber metinlerinde Almanya’da yaşayan yabancı uyruklulara yönelik olumsuz anlamlar içeren dilsel ifadelerin metin içerisinde yinelenerek yabancı düşmanlığının örtük biçimde desteklendiği görüldü. Farklı yöntemlerle yapılan çözümlemelerden elde edilen sonuçların birbirleriyle benzerlik göstermesi dikkat çekiciydi.

Anma söylemi konulu üçüncü modülde Greifswald Üniversitesi’nden Dr. Philipp Dreesen söylemi sosyolojik, antropolojik ve dilbilimsel yaklaşımlarla ele alarak hatırlamanın ve anmanın söylem üretimi ile üretilen söylemin sürekliliği üzerindeki etkisini Nazi Almanyası döneminde toplama kamplarında çekilmiş fotoğraflara yer vererek açıkladı. Dreesen bu fotoğraflardan yola çıkarak tarihsel söylem ve gündelik söylem arasındaki karşılıklı ilişkiye odaklandı. Bu bağlamda tarihin, hem dil dışı hem de dil içi göstergelerle hatırlama ve yineleme üzerinden söylemi nasıl ürettiği ve etkilediğine dikkat çekildi. Modül sonunda ele alınan konuyla bağlantılı olarak Bremer Rathaus binasına gezi düzenlendi ve binadaki İkinci Dünya Savaşı söyleminin izleri incelendi.

Söylem ve dilbilgisine ayrılan dördüncü modülde Warnke yönetiminde derlem dilbilimsel ve metindilbilimsel söylem çözümlemesi yöntemleriyle Alman İmparatorluğu döneminden kalan ve Alman Güneybatı Afrika hakkında bilgiler veren tanıtım ilanlarını incelendi. Tamamı resimli olan bu ilanların bir kısmı Güneybatı Afrika doğasına yönelikti ve bir kısmı da burada yaşayan yerli halk hakkında bilgiler içeriyordu. Yapılan incelemeden elde edilen sonuçlar doğa hakkında bilgi veren tanıtım ilanlarında “Deutsch Südwestafrika” ifadesi kullanılarak Güneybatı Afrika’nın Almanya’ya ait olduğunun vurgulandığını ortaya çıkardı. Bunun dışında ilanlarda yer alan çeşitli manzara resimlerinin bu vurguyu desteklediği ve Alman Güneybatı Afrika’nın olumlandığı görüldü. Bununla birlikte burada yaşayan yerli halk hakkında Almanlara bilgiler vermek için basılan tanıtım ilanlarında “Neger”, “wild”, “unzivilisiert” gibi olumsuz ve aşağılayıcı anlamlar içeren dilsel ifadelerle sıklıkla yer verildiği ve bu ifadelerin olumsuz çağrışımlar yapan çeşitli resimlerle desteklendiği gözlemlendi.

Beşinci modülde söylem ve duygu konuları ele alındı. Bu modülde Rothenhöfer yönetiminde söylemin bireysel ve toplumsal duygular üzerindeki belirleyici etkisi sorgulandı. Söylem ve duygu arasında diyalektik bir ilişki bulunduğuna dikkat çeken Rothenhöfer, söylemin toplumda dil aracılığıyla ilk önce duygusal olarak kodlandığını ve bu kodlamanın belirli duygusal çağrışımlarla temsili olarak şekillenerek yinlendiğini belirtti. Bu bağlamda Almanlar tarafından kaleme alınmış olan Alman sömürgeleri hakkında bilgiler veren arşiv belgeleri

“Biz ve Onlar” (wir und sie) karşılığı kapsamında tarihsel bir arka planda değerlendirilerek söylem ve duygu arasındaki karşılıklı ilişkinin kültürlerarası etkileşimde oynadığı rol tartışıldı.

Bremen Üniversitesi’nden Prof. Dr. Thomas Stolz tarafından yönetilen altıncı modülde söylem ve kolonicilik konuları incelendi. Stolz Almanya’da kolonicilik ve koloniler hakkındaki söylemi Alman Yeni Ginesi örneği üzerinden kolonyal-dilbilimsel bir yaklaşımla ele aldı. Kolonyal-dilbilimin Almanya’da son yıllarda ortaya çıkan ve yeni gelişmekte olan bir araştırma alanı olduğuna dikkat çeken Stolz, bu alanda yapılan çalışmaların azlığının nedenini koloni dönemine ait incelenecek yazılı kaynakların sınırlı sayıda olmasıyla ilişkilendirdi. Bunun dışında incelenebilecek kaynak metinlerin koloni devletlerde yazılı kültür bulunmadığı için sadece Almanlar tarafından kaleme alındığını ve bu bakımdan yalnızca tek taraflı sonuçların elde edilebildiğini vurguladı.

Yedinci modülde söylem ve eşcinsellik kuramı üzerinde duruldu. Bremen Üniversitesi’nden Dr. Christian Schmitt’in yönettiği bu modülde ilk olarak eşcinsellik kuramı bağlamında homoseksüellik, lezbiyenlik ile transseksüellik kavramları ele alındı ve bu kavramların toplumda hakim söylem içinde hangi araçlarla ve nasıl konumlandırıldıkları değerlendirildi. Konuyla bağlantılı olarak Alman yönetmen Rosa von Praunheim’in *Nicht der Homosexuelle ist pervers, sondern die Situation, in der er lebt* adlı filminin gösterimi yapıldı ve filmde homoseksüellik ve erkeklik ile ilişkilendirilen stereotipler tartışıldı.

Sekizinci Modül filmlerde söylem çözümlemesi üzerineydi. Bu modülde Bremen Üniversitesi’nden Dr. Karin Esders filmlerde söylem üretimi ve sinematografik söylem çözümlemesi yöntemlerinden söz ederek uygulama aşaması için kuramsal bir zemin hazırladı. Uygulama aşaması öncesinde ele alınan konuyla ilişkili iki film gösterimi yapıldı. İlk film Afro-Amerikalı yönetmen Lee Daniels’in *The Butler* adlı filmiydi. Filmde 1920’lerin başında Amerika’nın doğu kıyısında yer alan pamuk tarlalarında köle olarak çalıştırılan Afro-Amerikalı bir ailenin oğlu olarak dünyaya gelen ve kölelikten Beyaz Saray’da görevli bir kahya olmaya kadar yükselen Cecil Gaines’in hikayesi anlatılıyordu. İkinci film Meksikalı yönetmen Alejandro González Iñárritu’nun *Babel* adlı filmiydi. Dört farklı ülkede (ABD, Fas, Meksika ve Japonya) geçen ve altı farklı dilde (Arapça, Berberice, Fransızca, Japonca, İngilizce ve İspanyolca) çekimlerinin yapıldığı bu film adından da anlaşılacağı üzere dil kargaşası bağlamında bireyler arası iletişimsizliği konu alıyordu. Film gösteriminin ardından izlenen filmler katılımcılarla sinematografik yöntemlerle çözümlendi ve elde edilen sonuçlar değerlendirildi.

Warnke eşliğinde Berlin’de gerçekleştirilen dokuzuncu modülde söylem ve kentsel mekân konularına yer verildi. Tamamı üç gün süren bu modülü diğer modüllerden ayrılan en önemli özelliği kapalı alanlar yerine Berlin’in merkezinde koloni döneminin izlerini sürdüğümüz açık alanların seçilmesiydi. Böylece katılımcılar burada diğer modüllerde ele alınan konuları örnekler üzerinde inceleyerek bilgilerini pekiştirme imkânı elde ettiler. Burada yapılan incelemeler söylemin sosyal pratikler üzerindeki etkisinin ne kadar kaçınılmaz olduğunu göstermeleri bakımından oldukça ilginçti.

Akademinin son günü katılımcıların aralarında grup olarak yaptıkları çalışmaların sunumlarına ayrıldı. Günün ilk sunumu Lomé Üniversitesi’nden Bonaza Ouro Kefia ile Çin Okyanus Üniversitesi’nden Guo Ruopu tarafından yapıldı. Kefia ve Ruopu yaptıkları çalışmada Togo ve Çin mimarisinde Almanya etkisini ele alarak bu ülkelerde Almanya hakkındaki söylemi değerlendirdiler. İkinci sunum benim ve Ryyko Üniversitesi’nden Daisuke Baba’nın ortak çalışmasını içeriyordu. Yüksek lisans tezlerimizden yola çıkarak hazırladığımız bu çalışmamızda Türk gazetelerinde (*Hürriyet* ve *Zaman*) Almanya hakkında çıkan haberleri ve Alman gazetelerinde (*Die Zeit* ve *Die Welt*) Fukuşima nükleer santrali kazası hakkında çıkan haberleri Teun van Dijk ve Siegfried Jäger’in eleştirel söylem çözümlemesi yöntemleri ile inceledik. Türk gazetelerinde üretilen Almanya söylemi ve Alman gazetelerinde üretilen Fukuşima söylemini araştırdığımız sunumumuzda çözümlemeden elde ettiğimiz sonuçları medyanın söylem üretimindeki yeri ile ilişkilendirdik. Üçüncü sunumda Çin Okyanus Üniversitesi’nden Wenjing Han ve Cai Yang Yang ile Tongji Üniversitesi’nden Yu Shanshan Hongkong sinemasında müzik konulu çalışmalarını çeşitli filmlerden örnek verdikleri parçalarla tanıttılar. Nijerya Üniversitesi’nden Chiedozi Michael Uhuegbu ile Varşova Üniversitesi’nden Mariusz Mela, Heinrich Böll’ün eserlerinde savaş olgusunu irdeleyerek duygu ve söylem konularına değindiler. Lomé Üniversitesi’nden Akoété Agossou Agboyibo ve Patrice Kodzo Abotsi ise Uwe Timm’in Morenga adlı eserinden yola çıkarak Almanya’nın kolonileşme süreci hakkında üretilen söylem üzerinde durdular. Tiflis Üniversitesi’nden Eka Narsia ve Ketevan Shekiladze ile Erivan Devlet Üniversitesi’nden Astghik Saribekyan yaptıkları sunumda anma ve söylem konusu bağlamında Ermenistan ve Gürcistan’da Almanya izlerini ele aldılar. Sunumlar Saratov Üniversitesi’nden Natalia Karakova ile Tongji Üniversitesi’nden Jingyi Chang’ın İkinci Dünya Savaşı sonrasında Almanya’da Doğu Asya sanatını anma ve söylem başlıkları altında ele alan çalışmalarıyla sona erdi.

“Diskursanalyse interdisziplinär” başlıklı akademinin en önemli özelliği sadece lisansüstü öğrencilerine yönelik olmasıydı. Bu bağlamda akademiye katılan

genç araştırmacılar uluslararası bir platformda çalışmalarını tanıtma ve söylem üzerine yapılan diğer güncel çalışmalar hakkında bilgi edinme olanağını elde ettiler. Bunun dışında katılımcılar söylem konusunu farklı bilimsel disiplinlerde çalışan ve alanlarında uzman olan bilim insanları ile çok yönlü bir bakış açışından değerlendirebilme imkânı buldular. Genel olarak bakıldığında bu akademi söylem konusuna yönelik tek bir bilimsel alana bağlı kalmadan farklı alanlarda disiplinlerarası olarak sürdürölen çalışmaları da kapsaması bakımından katılımcılar açışından oldukça verimli bir etkinlikti.